

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretmenlerinin Öğretim Teknolojileri Alanındaki Yeterlikleri^(*)

Eyup ŞİMŞEK (**)

Öz: Bu çalışmada, İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (İDKAB) dersi öğretmenlerinin öğretim teknolojileri alanındaki yeterlikleri araştırılmıştır. İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmenlerinin öğretim teknolojileri yeterliklerinin belirlenmesinde Recai Doğan ve Nurullah Altaş tarafından geliştirilen "İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Yeterlik Ölçeği" kullanılmıştır. İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmenlerinin sahip olması gereken öğretim teknolojileri yeterliklerin belirlenmesinde kullanılan ölçek, 9 yeterlik maddesinden oluşmaktadır. İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi alanında görev yapan öğretmenlerin sahip olması gereken öğretim teknolojileri yeterlikleri ve bu yeterliğe sahip olma düzeyleri; cinsiyet, mezun olunan lise türü, öğrenim durumu, mezun olunan fakülte, brans, görev süresi, görev yapılan okulun bulunduğu yerleşim merkezi, daha önce hizmet içi eğitim kursuna katılma durumu ve katıldığı hizmet içi eğitim kursu sayısına göre farklılık gösterip göstermediği araştırılmıştır. Araştırmanın evrenini, Erzurum ilinde ilköğretim okullarında görev yapan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmenleri oluşturmaktadır. Örneklem ise evrene dâhil olan Erzurum ilindeki ilköğretim okullarında görev yapan ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersine giren 400 sınıf öğretmeni ve 130 Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeninden oluşmaktadır. Araştırma verilerinin çözümlenmesinde, SPSS tekniği ile Faktör analizi, t-Testi, Anova ve LSD çoklu karşılaştırma testi kullanılmıştır. Araştırmada, İDKAB dersi öğretmenlerinin "Öğretim Teknolojileri" alanındaki yeterliklerden 8'ine "oldukça", 1'ine ise "orta" derecede sahip oldukları tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen, yeterlik, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, öğretim teknolojisi yeterliği.

The Qualifications of the Teachers of Religious Culture and Ethics in the Field of Instructional Technologies

Abstract: In this exam, the qualifications of teaching technology the teachers of primary education religious culture and ethics course have been studied. The scale of the qualifications of teaching technology of the teachers of primary education religious culture and ethics course which developed by Recai Doğan and Nurullah Altaş have been used in determination of the qualifications of teaching technology of the teachers of primary education religious culture and ethics course. The scale consists of 9 competence. It have been studied that if qualifications of teaching technology which teachers are working in area of primary education religious culture and ethics course must be own and the levels of their ownership these competences indicate differences according to sexuality, type of graduated high schooll, education level, graduated faculty, branch, job period, place of school, the case

(*) Bu çalışma, yazarın "İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretmenlerinin Yeterlikleri" adlı doktora çalışmasından elde edilen verilere dayanılarak hazırlanmıştır

(**)Doç. Dr. Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü Din Eğitimi Anabilim Dalı (e-posta: eyupsimsek@atauni.edu.tr)

of joining to duty courses which organized ago and number of duty courses which have been joined. The universe of study consists of the teachers of primary education religious culture and ethics course which are working at primary education schools in Erzurum. Sample consists of the teachers of primary education religious culture and ethics course which they are working at schools are including universe. Accordingly our study area consists of 400 class teachers and 130 teachers of primary education religious culture and ethics course. The technique of SPSS with t-test, One-Way Anova and LSD have been used in analysis of study datas. It has been determined that the teachers of primary education religious culture and ethics course have "quite" at 8 and "medium" at 1 of the qualifications in the field of "Teaching Technologies".

Keywords: Teacher, Qualifications, Religious of Culture and Ethics, Qualifications of Teaching Technology.

Makale Geliş Tarihi: 13.07.2018

Makale Kabul Tarihi: 08.10.2018

1.Giriş

Öğretmen, bireyleri ve toplumu belli gayeler doğrultusunda planlı, programlı, metotlu ve şuurlu bir şekilde yetiştirmeye çalışan, belirli bir mesleki formasyona sahip kişidir (Öcal, 1991). Eğitim sürecinin en önemli unsuru olan öğretmen, okulda gerçekleştirilen öğretim etkinliklerinin planlanmasından ve uygulamalarından sorumludur.

Öğretmenlik özel uzmanlık bilgisi ve becerisi gerektiren mesleklerin başında gelmektedir. Öğretmenlik mesleği; sosyal, kültürel, ekonomik, bilimsel ve teknolojik boyutlara sahip, alanda özel uzmanlık bilgi ve becerisini temel alan ve formasyonu gerektiren, profesyonel statüde bir uğraşı alanı olarak tanımlanmaktadır (Galejs and Stockdale, 1982; Cheng, 1994; Hacıoğlu ve Alkan, 1997; McCay and Keyes, 2002).

Öğretmenlik mesleği uzmanlık gerektiren bir meslek olduğu için öğretmenlerin bir takım yeterliklere sahip olması beklenmektedir. Eğitim kurumlarındaki eğitimin verimliliği öğretmenlerin yetiştirilme seviyesine ve onlar tarafından verilen eğitimin kalitesine bağlıdır (Doğan, 1972). Zira eğitim sisteminin başarısı onu yürütecek olan öğretmenlerin nitelikli olmasıyla ilişkilidir (Küçükahmet, 1984; Genç, 2000). Öğrencilerin nitelikli olarak yetiştirilmesi de büyük oranda onları yetiştiren öğretmenlerin yeterliğine bağlıdır (Dağlı, 1999). Öğretmenlerin nitelikli olması, öğrencilerin daha etkin yetiştirilmesine katkı sağlar. Çünkü öğreten konumundaki öğretmenin sahip olduğu bilgi ve beceriler, öğrenen konumundaki öğrencilerin davranışlarını doğrudan etkilemektedir. Öğretmenlerin bunu gerçekleştirmesinin yolu da, öğrencinin gelişim özellikleri, ilgi ve ihtiyaçları, öğretme-öğrenme süreçleri, öğretim ilke ve kuramları konusunda yeterli bilgiye sahip olmasında yatmaktadır.

Öğretmen yeterlikleri; öğretmenlerin neleri bileceği ve neleri yapabileceği konusu, öğretmen eğitimi ve öğretmenlerin öğrenci başarısı üzerindeki etkileri ile ilgili araştırmaların odağı haline gelmiştir. Araştırmalar öğretmen yeterliklerinin öğrenci başarısını önemli ölçüde etkilediğini ortaya koymuştur. Öğretmen niteliklerinin

öğrencilerin gelişiminde etkisini ve önemini gösteren bulgular, birçok ülkenin ve özellikle de bazı Avrupa Birliği ülkelerinin 1980'lerin başından bu yana öğretmen yeterliklerine odaklanmasını sağlamıştır (Öğretmen Yeterlikleri Özet Rapor, 2009).

“Bir işi yapma gücü sağlayan özel bilgi, ehliyet, kifayet” anlamına gelen yeterlik kelimesi, bir kimsenin belli bir alanda ya da meslek dalında istenilen düzeye ulaşması ve mesleğin işlevlerini yerine getirebilme yeteneğine sahip olmasını ifade etmektedir (Oğuzkan, 1974; Saarni, 1999; Öztürk, 2002). Yeterlik; insanların performans etkinliklerini yerine getirebilmek için gerekli olan eylemleri yerine getirme yeteneklerine ilişkin yargıları olarak da tanımlanmaktadır (Noad, 1975; Heyes, 1999). Yeterli olmak, belli istemleri karşılayabilecek gerekli bilgi veya beceri yahut hem bilgi hem de beceriye sahip olmaktır (Bursalıoğlu, 1981; Başaran, 1994). Yeterlik duygusu, bireylerin hem düşünce ve beklentileriyle hem de birikim ve becerileriyle ilişkilidir. Ayrıca yeterlik duygusu bireyin bilgi, beceri, düşünce ve eylemleri arasında düzenleyici olarak da işlevlerde bulunabilir. Öğrenme yaşantıları, yüklenen sorumluluklar ve bunların başarıyla yerine getirilmesiyle şekillenen yeterlik duygusu, bireyin bir performansı yorumlaması ve başarması gibi olgulara bağlı olarak artabilir, azalabilir ya da aynı kalabilir (Celep, 2000).

Öğretmen yeterliği ise onun yükümlü olduğu eğitim-öğretim etkinliğini gerçekleştirme konusundaki becerileridir (Celep, 1997). Diğer bir ifadeyle, öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği görevleri yerine getirebilmek için gerekli olan bilgi, beceri ve tutumlara sahip olarak, öğretmenlik rolünü oynayabilme gücü kazandıran özelliklerin varlığı veya bu rolü oynayabilmesini engelleyen özelliklerin yokluğu olarak (Brundrett, 2000) tanımlanabilir. Öğretmen yeterliği kavramı çok farklı biçimlerde tanımlansa da, genel olarak öğretmenlerin öğrenci öğrenmesi ve gelişimini etkilemede, sahip oldukları bireysel yeterliklerine ilişkin inançları ile öğrenci öğrenmesi ve gelişimi üzerinde sahip oldukları etkileri konusundaki inançların bileşimi olarak ifade edilebilir (Celep, 2000).

Öğretmenlik mesleği; genel kültür, alan bilgisi ve pedagojik formasyonla ilgili yeterlikleri gerektirir. Genel kültür, öğretmenin özel alan ve eğitime-öğretmek yeterliliklerini geliştiren destekleyici bir boyuttur. Buna göre genel kültür; öğretmenin, meslekî rollerini yerine getirirken bunları daha etkin kılmasına yardımcı olan ve öğretmenin eğitim sürecindeki disiplinler arası deneyim ve birikimlerini kapsayan bir boyut olarak değerlendirilebilir (MEB, 2002; Teven and Hanson 2004). Özel alan, öğretmenin öğretmekle yükümlü olduğu disiplinle ilgili bilgi, beceri, tutum ve tavırları kapsayan bir yeterlilik boyutudur. Millî Eğitim Temel Kanunu'nda yer alan pedagojik formasyon kavramı ya da eğitime-öğretme yeterlilikleri, öğretmenin eğitim sürecinde belli bir özel alana ilişkin bilgi, beceri ve tutumları başkalarına öğretme veya onların öğrenilmesi için uygun fırsat ve olanakları yaratma durumu olarak tanımlanabilir (MEB, 2002).

Öğretmenlerin sahip olması gereken önemli yeterliklerden biri de öğretim teknolojileri alanındaki yeterliklerdir. Uluslararası Eğitimde Teknoloji Derneği (ISTE), öğretmenlerin teknoloji konusunda sahip olması gereken yeterlikleri; teknoloji okur-yazarı olma, derslerinde teknolojiyi kullanabilme, öğrencileri teknoloji kullanmaya

yöneltebilme, öğrencilere bilgiye ulaşma ve bilgiyi kullanma becerilerini kazandırabilme, öğrenme çevresini teknoloji kullanabilecekleri şekilde düzenleyebilme ve meslektaşları ile internet üzerinden iş birliği yapabilme olarak belirlemiştir (ISTE Standards Teachers). Ülkemizde ise Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanan Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri'nde teknoloji ile ilgili öğretmenlerin sahip olması gereken yeterlikler; bilgi ve iletişim teknolojileri (BİT) ile ilgili yasal ve ahlaki sorumlulukları bilme ve bunları öğrencilere kazandırabilme, teknoloji okur-yazarı olma, BİT'deki gelişmeleri izleyebilme, meslekî gelişimini desteklemek ve verimliliğini artırmak için BİT'den yararlanabilme, BİT'den bilgiyi paylaşma amacıyla yararlanabilme, BİT'i de kullanarak öğrencilere uygun öğrenme ortamları hazırlayabilme, materyal hazırlamada bilgisayar ve diğer teknolojik araçlardan yararlanabilme, teknolojik ortamlardaki kaynaklara ulaşabilme, teknoloji kaynaklarının etkili kullanımına model olabilme ve bunları öğretebilme, öğrencilerin farklı ihtiyaçlarını dikkate alarak öğrenci merkezli stratejileri destekleyen teknolojiler kullanabilme, teknoloji yoğun öğrenme ortamlarında davranış yönetimi için stratejiler geliştirebilme ve uygulayabilme, BİT'i kullanarak verileri analiz edebilme ve sonuçlardan velileri, okul yönetimini ve diğer eğitimcileri haberdar edebilme olarak belirlenmiştir (MEB, 2006). Gerek Uluslararası Eğitimde Teknoloji Derneği gerekse de Milli Eğitim Bakanlığı öğretmenlerden teknolojiyi etkin kullanabilmelerini ve derslerine de bunu yansıtılmalarını beklediğini göstermektedir (Hakkari, Tüysüz ve Atalar, 2015).

Genelde bilgi teknolojileri, özelde de bilgisayarlar, öğretme-öğrenme sürecinde yardımcı araç olarak işlev görmektedir. Bilgi teknolojileri eğitimde "öğretim teknolojisi" olarak adlandırılıp kullanılmaktadır. Bu teknolojilerin bilinçli kullanılması durumunda eğitimin etkililiğini artırmaktadır (Tandoğan; Akkoyunlu;1998). Teknoloji, çağımızda her tür iş ve çalışma alanını etkilemekte ve değiştirmektedir. Eğitim-öğretim faaliyetlerinin de bu gelişmelerden etkilenmesi kaçınılmazdır. Teknoloji sayesinde hızla değişen dünyaya ayak uydurabilecek bireyleri yetiştirmeyi hedefleyen öğretmenlerin de teknolojiyi kullanma becerileri alanında yetkin olmaları, eğitimin kalitesinin artmasında önemli bir unsurdur (Dursun ve Saracaloğlu, 2017; Yokuş v.d, 2017).

Eğitim-öğretimin en önemli unsuru olan öğretmen, din eğitimi ve öğretiminde de bu önemini korumaktadır. Diğer derslerde olduğu gibi Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinde de yine önemli görev bu dersin öğretmenlerine düşmektedir. İnsan hayatını çeşitli yönlerden kavrayıp, her alanda etkin rol oynayan din öğretiminin, belirli yöntem ve ilkeler doğrultusunda verilmesi ve geliştirilmesi; ayrıca dinin doğru anlaşılması ve uygulanması için gereklidir. Şüphesiz bu noktada en büyük katkı din dersi öğretmenlerinden beklenmektedir (Aydın, 1996; Acuner ve Erbaş, 2016; Arıcı; 2018). Beklenen katkıyı sağlayabilmeleri için de genelde din dersi öğretmenliği mesleğin gerektirdiği genel yeterliklerin özelde de öğretim teknolojileri yeterliklerinin sürekli sorgulanması ve geliştirilmesi gereklidir.

İşte bu araştırma Erzurum örneğinde İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersine giren branş ve sınıf öğretmenlerinin öğretim teknolojileri alanındaki yeterlik düzeylerinin ne olduğunu ve hangi değişkenlere göre farklılaştığını tespit etmeyi amaçlamaktadır.

Araştırmanın temel problemi şudur: İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersine giren öğretmenlerin öğretim teknolojileri alanındaki yeterlik düzeyleri nasıldır?

Araştırmanın alt problemleri de şunlardır: Öğretmenlerin öğretim teknolojileri boyutundaki yeterlilik düzeyleri; cinsiyetlerine, branşlarına, öğrenim düzeylerine, mezun oldukları lise türlerine, mezun oldukları fakülteler ve hizmet sürelerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?

II. Yöntem

A. Araştırmanın Modeli

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersine giren öğretmenlerin öğretim teknolojisi yeterliklerine hangi düzeyde sahip olduklarını ve bu düzeylerin hangi faktörlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmeyi amaçlayan bu araştırma, karşılaştırmalı türden ilişkisel tarama (Karasar, 1998) modeline uygun olarak gerçekleştirilmiştir.

B. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Erzurum ilinde ilköğretim okullarında görev yapan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersine giren sınıf öğretmenleri ve branş öğretmenleri; örneklemini ise, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersine giren 400 sınıf öğretmeni ile 130 Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi branş öğretmeni oluşturmaktadır.

C. Veri Toplama Aracının Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları

Bu çalışmada, veri toplama aracı olarak içinde katılımcıların kişisel özelliklerini tespit etmeye yarayan çeşitli sorular ile Recai Doğan ve Nurullah Altaş tarafından geliştirilen, İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Yeterlilik Ölçeğinin (Doğan ve Altaş, 2002) yer aldığı anket formu kullanılmıştır. Ölçekte katılımcıların öğretim teknolojileri yeterliklerini ölçmek üzere hazırlanan, geçerlik ve güvenirlikleri yapılmış dokuz madde yer almaktadır.

Bu ölçekteki yeterlik maddeleri öğretmenlerin, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin işleniş sürecinde sahip olmaları gereken teknik bilgiler, kullanmaları gereken ders araç gereçleri, ölçme değerlendirme bilgileri ve bilgisayar ve benzeri öğretim teknolojileri araçlarını işe koşma becerileri ile ilgilidir.

Öğretim teknolojileri boyutunu oluşturan yeterlikler:

- Konunun özelliğine uygun ölçme araçları ve test materyalleri geliştirme,
- Öğrenci başarısını değerlendirme teknikleri ve yöntemleri bilgisi,
- Temel, uygulamalı ve aksiyon araştırmaları bilgisi,
- İhtiyaç-sorun değerlendirme yöntem bilgisi,
- Sınıf yönetiminin ilkeleri ve modelleri bilgisi,

- Ölçme ve değerlendirme konusunda temel kavramlar bilgisi,
- Dersin hedef davranışlarıyla tutarlı ölçme ve değerlendirme araçları geliştirme,
- Programın uygulanmasıyla ilgili olarak ortaya çıkan sorunları saptama ve çözüm önerileri geliştirme,
- Eğitimde bilgisayardan etkin bir şekilde yararlanmadır.

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmenlerinin kendi algılarına dayalı olarak, belirlenen yeterliklere ne derece sahip olduklarını belirlemek amacıyla likert tipi beşli derecelendirme ölçeği kullanılmıştır (Balcı, 2001). Bu ölçekte, seçenekler arasındaki uzaklığın eşit ve elde edilen verilerin sürekli olduğu kabul edilmektedir. Ölçek “hiç”, “az”, “orta”, “oldukça” ve “tam” seçeneklerinden oluşmaktadır. Verilen cevaplar “hiç”ten “tam”a, 1’den başlayarak 5’e doğru puanlar verilerek kodlanmıştır. Bu değerlendirme Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Öğretim Teknolojisi Yeterlik Ölçeği Puan Sınırları

Derece/ Seçenek	Puan	Puan Sınırı
Hiç	1	1.00–1.79
Az	2	1.80–2.59
Orta	3	2.60–3.39
Oldukça	4	3.40–4.19
Tam	5	4.20–5

Ölçme aracının geçerliliği, hazırlanan Ölçme aracının neyi ölçtüğü ve hazırlanış amacını ne kadar iyi gerçekleştirdiği ifade eder (Aslantürk, 1995). Ölçme aracının güvenilirliği ise ölçme aracındaki bütün soruların birbirleriyle tutarlılığını ifade eder (Özdamar, 2002). Araştırmamızın güvenilirlik katsayılarının hesaplanmasında, Cronbach Alfa katsayısı kullanılmıştır. Zira Cronbach Alfa, istatistik temelleri tutarlı ve genel güvenilirlik yapısı en iyi olan bir katsayıdır (Tavşancıl, 2005). Ölçekteki 9 maddenin tek bir yapıyı ölçüp ölçmediğinin test etmek için faktör analizi (Büyüköztürk, 2002) uygulanmıştır. Ayrıca ölçekten elde edilen verilerin yeterliğinin saptanması için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve verilerin çok değişkenli normal dağılımdan geldiğini belirtmek için Bartlett testi uygulanmıştır (Tavşancıl, 2005). Ölçekle ilgili geçerlik ve güvenilirlik testleri aşağıda verilmiştir.

Örneklemeden elde edilen verilerin yeterliğinin saptanması için Kaiser-Meyer Olkin (KMO) testi yapılmıştır. Kaiser, bulunan değer 1’e yaklaştıkça elde edilen verilerin mükemmel olduğunu belirtmektedir.

Tablo 2. Öğretim Teknolojileri Yeterlikleri KMO And Bartlett's Testi Sonuçları

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		.906
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	2631.701
	sd	36
	Sig.	.0001

“Öğretim Teknolojileri Yeterlikleri” boyutu ile ilgili elde edilen verilerin yeterliğinin saptaması için yapılan Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testine göre yeterlik puanı .906’dır. Bu puan elde edilen verilerin yeterliğinin mükemmel yeterlik düzeyini ifade ettiğini göstermektedir. Bu boyutta elde edilen verilerin yorumlanabilmesi için KMO testi sonucu yapılan analizin anlamlı olması gerekmektedir. Burada elde ettiğimiz verilere göre bu boyutta elde ettiğimiz değerler anlamlıdır. ($p < .0001$). Ölçekteki, “Öğretim Teknolojileri Yeterlikleri” boyutunda tek bir faktörün açıkladığı varyans % 57, 839’dur.

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmenlerinin “Öğretim Teknolojileri Yeterlikleri” boyutunda öngörülen yeterliklere ne düzeyde sahip olduklarını belirlemek amacıyla geliştirilen ölçeğin faktör analizi ve madde analizleri Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3. Öğretim teknolojileri yeterlikleri yeterlik ölçeği faktör ve madde analizi sonuçları

Öğretim teknolojileri yeterlikleri	Faktör Yük Değeri	Madde Toplam Korelasyonu
Öğ.Tek.1-Konunun özelliğine uygun ölçme araçları ve test materyalleri geliştirme	.52	.65
Öğ.Tek.2-Öğrenci başarısını değerlendirme teknikleri ve yöntemleri bilgisi	.68	.75
Öğ.Tek.3-Temel, uygulamalı ve aksiyon araştırmaları bilgisi	.62	.71
Öğ.Tek.4-İhtiyaç-sorun değerlendirme yöntem bilgisi	.63	.71
Öğ.Tek.5-Sınıf yönetiminin ilkeleri ve modelleri bilgisi	.63	.72
Öğ.Tek.6-Ölçme ve değerlendirme konusunda temel kavramlar bilgisi	.68	.74
Öğ.Tek.7-Dersin hedef davranışlarıyla tutarlı ölçme ve değerlendirme araçları geliştirme	.57	.66
Öğ.Tek.8-Programın uygulanmasıyla ilgili olarak ortaya çıkan sorunları saptama ve çözüm önerileri geliştirme	.58	.69
Öğ.Tek.9-Eğitimde bilgisayarlardan etkin bir şekilde yararlanma	.25	.43

Açıkladığı Varyans : % 57, 839

Cronbach Alpha : .89

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmenlerinin “Öğretim Teknolojileri Yeterlikleri” boyutunda sahip olması gerektiği düşünülen 9 yeterlik ifadesinin oluşturduğu ölçeğin faktör analizi sonuçlarına göre maddelerin birinci faktör yük değerlerinin. .25 ile .68 arasında değiştiği gözlenmektedir. Faktör yük değerlerine göre ölçek birbiriyle ilişkili maddelerden oluşmakta ve “Öğretim Teknolojileri Yeterlikleri” olarak tanımlanan yapıyı ölçtüğü görülmektedir.

Her bir yeterlik ifadesinin katılımcıları ne denli ayırt ettiğini değerlendirmek amacıyla yapılan madde analizi sonuçlarına göre madde toplam korelasyonlarının da

.43 ile .75 arasında yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Bu bulguya göre 9 yeterlik ifadesinin her biri ayırt edici özelliğe sahiptir. Ölçeğin, Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı .89 olarak bulunmuştur. Bu değer ölçeğin yüksek değerlerde güvenilirliğe sahip olduğunu göstermektedir. Bu bulgulara göre “Öğretim Teknolojileri Yeterlikleri” yeterlik ölçeğinin geçerli ve güvenilir bir veri toplama aracı olduğu söylenebilir.

D. Verilerin Çözümlemesi

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi alanında görev yapan öğretmenlerin yeterlik düzeylerinin belirlenmesi ve bu düzeyleri etkileyen faktörlerin tespit edilmesini konu edinen bu araştırmada anket formu yoluyla elde edilen verilerin çözümlemesinde SPSS istatistik paket programı kullanılmıştır.

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmenlerinin belirlenen yeterliklere sahip olma düzeyleri, ortalamalar kullanılarak değerlendirilmiştir. Katılımcıların öğretim teknolojisi yeterliğine sahip olma düzeylerinin; cinsiyet, mezun olunan lise türü, öğrenim durumu, mezun olunan fakülte, branş, görev süresine göre farklılık gösterip göstermediği belirlemek amacıyla t-testi ve tek faktörlü varyans analizi (One-Way Anova) testleri yapılmıştır.

Ayrıca ilişkisiz üç ya da daha fazla örneklem ortalaması arasında anlamlılık bulunuyorsa, farkın hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi ve grupların ortalama puanları için uygun çoklu karşılaştırma testinin (post-hoc test) kullanılması gerektiği durumlarda LSD testi uygulanmıştır.

III. Bulgular

Araştırmaya katılan İDKAB dersi öğretmenlerinin “Öğretim Teknolojileri” alanında öngörülen 9 yeterliğe sahip olma düzeylerine ait ortalama değerler, en çok sahip oldukları yeterlikten en alt düzeyde sahip oldukları yeterliğe doğru sıralanarak Tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4. Öğretim Teknolojileri Alanındaki Yeterliklere Sahip Olma Düzeyleri

Yeterlik	Ortalama	Katılım Düzeyi
Öğ.Tek.2-Öğrenci başarısını değerlendirme teknikleri ve yöntemleri bilgisi	3.7453	Oldukça
Öğ.Tek.6-Ölçme ve değerlendirme konusunda temel kavramlar bilgisi	3.7453	“
Öğ.Tek.5-Sınıf yönetiminin ilkeleri ve modelleri bilgisi	3.7245	“
Öğ.Tek.4-İhtiyaç-sorun değerlendirme yöntem bilgisi	3.6283	
Öğ.Tek.3-Temel, uygulamalı ve aksiyon araştırmaları bilgisi	3.5358	“
Öğ.Tek.8-Programın uygulanmasıyla ilgili olarak ortaya çıkan sorunları saptama ve çözüm önerileri geliştirme	3.5302	“
Öğ.Tek.7-Dersin hedef davranışlarıyla tutarlı ölçme ve değerlendirme araçları geliştirme	3.4623	“

Öğ.Tek.1-Konunun özelliğine uygun ölçme araçları ve test materyalleri geliştirme	3.4434	“
Öğ.Tek.9-Eğitimde bilgisayarlardan etkin bir şekilde yararlanma	2.7491	Orta

Tablo 4’de verilen bulgular incelendiğinde İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmenlerinin “Öğretim Teknolojileri” alanındaki yeterliklerden 8’ine “Oldukça” ve 1’ine ise “Orta” derecede sahip oldukları görülmektedir. Bulgulara göre, İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmenlerinin en fazla sahip olduğu üç yeterlik maddesi sırasıyla, “Öğrenci başarısını değerlendirme teknikleri ve yöntemleri bilgisi”, “Ölçme ve değerlendirme konusunda temel kavramlar bilgisi ” ve “Sınıf yönetiminin ilkeleri ve modelleri bilgisi” şeklinde belirlenmiştir. En az düzeyde sahip oldukları üç yeterlik maddesi ise sırasıyla “Eğitimde bilgisayarlardan etkin bir şekilde yararlanma”, “Konunun özelliğine uygun ölçme araçları ve test materyalleri geliştirme” ve “Dersin hedef davranışlarıyla tutarlı ölçme ve değerlendirme araçları geliştirme”dir. İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmenlerinin, bu boyuttaki yeterlik maddelerinden biri olan “eğitimde bilgisayardan etkin bir şekilde yararlanma” konusunda “orta” düzeyde yeterlik göstermeleri dikkat çekicidir. Öğretmenlerin eğitim-öğretim sürecinde bilgisayardan yararlanması ve bilgisayarı etkin bir biçimde kullanması, hem kendini geliştirmesi açısından hem de eğitim ve öğretimdeki verimliliğin sağlanması açısından gereklidir.

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmenlerinin, 9 yeterlik maddesinden oluşan “Öğretim Teknolojileri” boyutundaki yeterliklere “oldukça” ve “orta” düzeyinde sahip olmaları, onların bu yeterliklere ait davranışları kazandıklarını göstermektedir. İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmenlerinin yeterliklere sahip olma düzeylerine ilişkin ortalama puanlar ise 3.7453- 2.7491 arasında değişmektedir.

Tablo 5. Öğretim Teknolojileri Boyutu İle Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre T-Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	$\bar{X}$	std.	sd	t	sig.=p
Kadın	183	3.6202	.7610	528	.401	.689
Erkek	347	3.5922	.7702			

Araştırmamıza katılan İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmenlerinin “Öğretim Teknolojileri” boyutu ortalama puanları öğretmenlerin cinsiyetlerine göre t-testi sonuçları Tablo 5’de verilmiştir. Bu bulgulara göre, “Öğretim Teknolojileri” boyutu ortalama puanları, öğretmenlerin cinsiyetlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır. [$t(526)=-.422, p>.05$]. Kadın öğretmenlerin “Öğretim Teknolojileri” boyutu ölçeği puan ortalamaları $\bar{X} = 3.6202$ iken, erkek öğretmenlerin “Öğretim Teknolojileri” boyutu ölçeği puan ortalamaları $\bar{X} = 3.5922$ ’dir.

Tablo 6. Öğretim teknolojileri boyutu ile öğretmenlerin branşlarına göre t- testi sonuçları

Branş	N	$\bar{X}$	std.	sd	t	sig.= p
DKAB.	130	3.7106	.80138	528	1.866	.063
Snf. Öğrt.	400	3.5666	.75239			

Araştırmamıza katılan İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmenlerinin “Öğretim Teknolojileri” boyutu ortalama puanları öğretmenlerin branşlarına göre t-testi sonuçları Tablo 6’da verilmiştir. Bu bulgulara göre, “Öğretim Teknolojileri” boyutu ortalama puanları, öğretmenlerin branşlarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır. [$t(528)=1.866, p>.05$]. Branşı Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi olan öğretmenlerin “Öğretim Teknolojileri” boyutu ölçeği puan ortalamaları $\bar{X} = 3.7106$ iken, branşı sınıf öğretmeni olan öğretmenlerin “Öğretim Teknolojileri” boyutu ölçeği puan ortalamaları $\bar{X} = 3.5666$ ’dır.

Tablo 7. Öğretim Teknolojileri Boyutu İle Öğretmenlerin Öğrenim Durumları Analiz Sonuçları

Öğrenim durumu	N	$\bar{X}$	std.
1. Önlisans	89	3.5183	.7370
2. Lisans	377	3.5952	.7714
3. Yüksek lisans	55	3.8114	.7062
4. Doktora	9	3.4306	1.0590
Toplam	530	3.6019	.7664

Öğretmenlerin “Öğretim Teknolojileri” boyutuna ilişkin yeterlik düzeylerinin, öğretmenlerin öğrenim durumlarına göre analizi Tablo 7’de verilmiştir. Öğretmenlerin “Öğretim Teknolojileri” boyutuna ilişkin yeterlik düzeylerinin, öğretmenlerin öğrenim durumlarına göre analizinde en yüksek puana yüksek lisans yapmış olan öğretmenler sahiptir.

Öğretmenlerin, “Öğretim Teknolojileri” boyutuna ilişkin yeterlik düzeylerinin, öğretmenlerin öğrenim durumlarına göre tek faktörlü varyans analizi (One-Way Anova) sonuçları Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Öğretim Teknolojileri Boyutu İle Öğretmenlerin Öğrenim Durumları (Recode) Anova Sonuçları

Varyansın Kaynağı	KO	sd	KO	F*	sig.=p
Gruplararası	3.317	3	1.106	1.892	.130
Gruplarıçi	307.431	526	.584		
Toplam	310.748	529			

Tablo 8’de verilen bulgulara göre öğretmenlerin, “Öğretim Teknolojileri” boyutuna sahip olma düzeyleri ve öğretmenlerin öğrenim durumları arasında anlamlı bir şekilde farklılaşma yoktur. [$F(3-526)=1.892, p>.05$].

Tablo 9. Öğretim Teknolojileri Boyutu İle Öğretmenlerin Mezun Oldukları Lise Türü (Recode) Analizi

Mezun olunan lise türü	N	$\bar{X}$	std.
1. Genel Lise	269	3.6366	.7862
2. Meslek Lisesi	71	3.4771	.7480
3. İmam Hatip Lisesi	128	3.7207	.7473
4. Öğretmen Okulu	26	3.3990	.6423

5. Anadolu Öğretmen Lisesi	14	3.2946	.5751
6. Diğer Lise Türleri	14	3.4196	.7299
Toplam	522	3.6087	.7630

Öğretmenlerin, “Öğretim Teknolojileri” boyutuna ilişkin yeterlik düzeylerinin, öğretmenlerin mezun oldukları lise türüne göre analizi Tablo 9’da verilmiştir. Öğretmenlerin “Öğretim Teknolojileri” boyutuna ilişkin yeterlik düzeylerinin, öğretmenlerin mezun oldukları lise türüne göre analizinde en yüksek puana İHL mezunu öğretmenler sahiptir.

Öğretmenlerin, “Öğretim Teknolojileri” boyutuna ilişkin yeterlik düzeylerinin, öğretmenlerin mezun oldukları lise türüne (Recode) göre tek faktörlü varyans analizi (One-Way Anova) sonuçları Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10. Öğretim Teknolojileri Boyutu İle Öğretmenlerin Mezun Oldukları Lise Türü (Recode) Anova Sonuçları

varyansın kaynağı	KT	sd	KO	F	sig.=p
Gruplararası	6.069	5	1.214	2.107	.063
Gruplarıçi	297.261	516	.576		
Toplam	303.330	521			

Tablo 10’da verilen bulgulara göre öğretmenlerin, “Öğretim Teknolojileri” boyutuna sahip olma düzeyleri ile öğretmenlerin mezun oldukları lise türü arasında anlamlı bir şekilde farklılaşma yoktur. [$F(5-516)=2.107, p>.05$].

Tablo 11 . Öğretim Teknolojileri Boyutu İle Öğretmenlerin Mezun Oldukları Fakülteleere (Recode) Göre Analizi

Mezun olunan fakülte (recode)	N	$\bar{X}$	std.
1. Yüksek İslam-İslami İlimler Fak.	9	3.7222	1.0785
2. İlahiyat Fakültesi	127	3.7096	.7752
3. Eğitim Fakültesi	192	3.6387	.7643
4. Eğitim Enstitüsü	33	3.6932	.6854
5. Diğer Fakülteler	157	3.4371	.7482
Toplam	518	3.5999	.7685

Öğretmenlerin “Öğretim Teknolojileri” boyutuna ilişkin yeterlik düzeylerinin, öğretmenlerin mezun oldukları fakülteye göre analizi Tablo 11’de verilmiştir. Öğretmenlerin “Öğretim Teknolojileri” boyutuna ilişkin yeterlik düzeylerinin, mezun oldukları fakülteye göre analizinde en yüksek puana, Yüksek İslam Enstitüsü-İslami İlimler Fakültesi mezunu öğretmenler sahiptir.

Öğretmenlerin, “Öğretim Teknolojileri” boyutuna ilişkin yeterlik düzeylerinin, öğretmenlerin mezun oldukları fakülteye göre tek faktörlü varyans analizi (One-Way Anova) sonuçları Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12. Öğretim Teknolojileri Boyutu İle Öğretmenlerin Mezun Oldukları Fakülte Türü (Recode) Anova Sonuçları

Varyansın kaynağı	KT	sd	KO	F*	sig.= p	Anlamlı fark
Gruplararası	6.401	4	1.600	2.746	.028	1, 2, 3, 4 ile 5
Gruplarıçi	298.960	513	.583			
Toplam	305.361	517				

Tablo 12’de verilen bulgulara göre öğretmenlerin, “Öğretim Teknolojileri” boyutuna sahip olma düzeyleri ile öğretmenlerin mezun oldukları fakülte türü (Recode) arasında anlamlı bir şekilde farklılaşma vardır. $[F(4-513)=2.746, p<.05]$. Yüksek İslam Enstitüsü, İslami İlimler Fakültesi, İlahiyat Fakültesi, Eğitim Fakültesi ve Eğitim Enstitüsü mezunu olan öğretmenlerin “Öğretim Teknolojileri” boyutu ortalama puanları, diğer fakültelerden mezun olan öğretmenlerden daha yüksektir ve bu yeterlik boyutunda onlardan daha başarılıdır.

Tablo 13. Öğretim Teknolojileri Boyutu İle Öğretmenlerin Hizmet Süreleri Analizi

Hizmet süresi	N	$\bar{X}$	std.
1. 0–4 yıl	176	3.6463	.7086
2. 5–10 yıl	182	3.6154	.7762
3. 11–20 yıl	83	3.5813	.8766
4. 21 yıl ve üzeri	89	3.5056	.7507
Toplam	530	3.6019	.7664

Öğretmenlerin, “Öğretim Teknolojileri” boyutuna ilişkin yeterlik düzeylerinin, öğretmenlerin hizmet sürelerine göre analizi Tablo 13’de verilmiştir. Öğretmenlerin, “Öğretim Teknolojileri” boyutuna ilişkin yeterlik düzeylerinin, öğretmenlerin hizmet sürelerine göre analizinde en yüksek puana, 0–4 yıllık öğretmenler sahiptir.

Öğretmenlerin, “Öğretim Teknolojileri” boyutuna ilişkin yeterlik düzeylerinin, öğretmenlerin hizmet sürelerine göre tek faktörlü varyans analizi (One-Way Anova) sonuçları Tablo 14’de verilmiştir.

Tablo 14. Öğretim Teknolojileri Boyutu İle Öğretmenlerin Hizmet Süreleri Anova Sonuçları

varyansın kaynağı	KT	sd	KO	F	sig.= p
Gruplararası	1.240	3	.413	.703	.551
Gruplarıçi	309.508	526	.588		
Toplam	310.748	529			

Tablo 14’de verilen bulgulara göre öğretmenlerin “Öğretim Teknolojileri” boyutuna sahip olma düzeyleri ile öğretmenlerin hizmet süreleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur. $[F(3-526)=.703, p>.05]$.

IV. Sonuç ve Öneriler

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmenlerinin öğretim teknolojileri yeterlik düzeylerini tespit amacıyla Erzurum ili örneğinde İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersine giren sınıf ve branş öğretmenlerinden oluşan çalışma grubu

üzerinde uygulanan anket formundan elde edilen verilerin istatistiksel analizleri neticesinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

- İDKAB dersi öğretmenlerinin “Öğretim Teknolojileri” alanındaki yeterliklerden 8’ine “Oldukça” ve 1’ine ise “Orta” derecede sahip olduklarının tespit edilmiş olması, onların bu yeterliklere ait davranışları kazandıklarını göstermektedir.

- İDKAB dersi öğretmenlerinin “Öğretim Teknolojileri” boyutunda en fazla sahip oldukları üç yeterlik maddesi sırasıyla, “Öğrenci başarısını değerlendirme teknikleri ve yöntemleri bilgisi”, “Ölçme ve değerlendirme konusunda temel kavramlar bilgisi ” ve “Sınıf yönetiminin ilkeleri ve modelleri bilgisi”dir.

- İDKAB dersi öğretmenlerinin “Öğretim Teknolojileri” boyutunda en az düzeyde sahip oldukları üç yeterlik maddesi ise sırasıyla, “Eğitimde bilgisayarlardan etkin bir şekilde yararlanma”, “Konunun özelliğine uygun ölçme araçları ve test materyalleri geliştirme” ve “Dersin hedef davranışlarıyla tutarlı ölçme ve değerlendirme araçları geliştirme”dir.

- "Öğretim Teknolojileri" boyutu ortalama puanları ile İDKAB dersi öğretmenlerinin cinsiyetleri arasında anlamlı bir ilişki belirlenmemiştir. Ancak Kadın öğretmenlerin yeterlik ortalamaları, erkek öğretmenlerden daha yüksek çıkmıştır.

- "Öğretim Teknolojileri" boyutu ortalama puanları ile İDKAB dersi öğretmenlerinin branşları arasında anlamlı bir ilişki belirlenmemiştir. Ancak Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin yeterlik ortalamaları, sınıf öğretmenlerinin ortalamalarından daha yüksek çıkmıştır.

- İDKAB dersi öğretmenlerinin "Öğretim Teknolojileri" boyutuna ilişkin yeterlik düzeylerinin, öğretmenlerin öğrenim durumlarına göre analizinde en yüksek puana, yüksek lisans yapmış olan öğretmenler sahiptir.

- Öğretmenlerin "Öğretim Teknolojileri" boyutuna sahip olma düzeyleri ile öğrenim durumları arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Öğrenim durumu yüksek lisans olan öğretmenlerin "Öğretim Teknolojileri" boyutu ortalama puanları,

öğrenim durumu önlisans olan öğretmenlerin ortalamalarından daha yüksek olduğu ve bu yeterlik boyutunda onlardan daha başarılı oldukları belirlenmiştir.

- Öğretmenlerin, "Öğretim Teknolojileri" boyutuna ilişkin yeterlik düzeylerinin, öğretmenlerin mezun oldukları lise türüne göre analizinde en yüksek puana, İHL mezunu öğretmenler sahiptir.

- "Öğretim Teknolojileri" boyutuna sahip olma düzeyleri ile öğretmenlerin mezun oldukları lise türü arasında anlamlı bir ilişki belirlenmemiştir.

- Öğretmenlerin, "Öğretim Teknolojileri" boyutuna ilişkin yeterlik düzeylerinin, öğretmenlerin mezun oldukları fakülteye göre analizinde en yüksek puana, Yüksek İslam Enstitüsü ile İslami İlimler Fakültesi mezunları sahiptir.

- "Öğretim Teknolojileri" boyutuna sahip olma düzeyleri ile öğretmenlerin mezun oldukları fakülte türü arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Yüksek İslam Enstitüsü, İslami İlimler Fakültesi, İlahiyat Fakültesi, Eğitim Fakültesi ve Eğitim Enstitüsü mezunu olan öğretmenlerin, diğer fakülte mezunlarına göre daha yüksek ortalama puana sahip oldukları ve bu yeterlik boyutunda onlardan daha başarılı oldukları belirlenmiştir.

- İDKAB dersi öğretmenlerinin "Öğretim Teknolojileri" boyutuna ilişkin yeterlik düzeylerinin, hizmet sürelerine göre analizinde en yüksek puana, 0-4 yıllık öğretmenler sahiptir.

- "Öğretim Teknolojileri" boyutuna sahip olma düzeyleri ile İDKAB dersi öğretmenlerinin hizmet süreleri arasında anlamlı bir fark tespit edilememiştir.

Araştırma sonuçlarına dayalı olarak olarak şu öneriler getirilebilir.

- ✓ Geliştirilen yeni programlar, teknikler ve yöntemler hakkında İDKAB dersi öğretmenleri haberdar edilmeli, belirli aralıklarla seminerlere alınmalı ve öğretmen yeterlikleri konusunda bilgilendirilmelidirler.

- ✓ İDKAB dersi öğretmenlerinin, kendilerini yenilemeleri ve alanlarıyla ilgili gelişmeleri takip etmeleri için lisansüstü eğitim yapmaları teşvik edilmelidir.

✓ Öğretmen yetiştirmeye yönelik yeni yaklaşımlar desteklenmeli, etkili ve nitelikli öğretmen nasıl olmalıdır sorusuna yanıt aranmalıdır.

✓ İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersine öğretmen yetiştiren fakültelerin programlarında, günümüz teknolojilerin kullanımına imkân verecek derslere yer verilmelidir.

✓ İDKAB dersi öğretmenleri ve dersleri hakkında gerekli bilgileri elde edebilmek, noksanlıkları belirleyebilmek ve bunların çözüm yollarını ortaya koyabilmek için alan araştırmalarının sayısı artırılmalıdır.

Kaynaklar

- Acuner, H. Y. ve Erbaş, A. A. (2016). “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ve Diğer Branş Öğretmenlerine Göre Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Yeterlikleri”. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 16 (1), 147-170.
- Arıcı, İ. (2018). “Din Dersi Öğretmeni Yetiştirme Faaliyetlerinin Dünü ve Bugünü.” *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11 (56), 877-884.
- Aslantürk, Z. (1995). *Sosyal Bilimler İçin Araştırma Metod ve Teknikleri*. İstanbul: MÜİF Vakfı Yayınları.
- Aydın, M. Ş. (1996). *Din Dersi Öğretmenlerinin Pedagojik Formasyonları*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Yayınları.
- Balcı, A. (2001). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem Teknik ve İlkeleri*. III. Baskı. Ankara: Pegem A Yayınları.
- Başaran, İ. E. (1994). *Türkiye Eğitim Sistemi*. II. Baskı. Ankara: Gül Yayınevi.
- Brain, N. (1975). “Competency Based Program for Educating The Economics Teacher”. *Journal of Economic Education*. 7 (1), 62–64.
- Brundrett, M. (2000). “The Question of Competence: The Origins, Strengths and Inadequacies of A Leadership training Paradigm”. *School Leadership and Management*, 20, (3), 353–369.

- Bursalıoğlu, Z. (1981). *Eğitim Yöneticisinin Yeterlikleri*. II. Baskı. Ankara: AÜEBF. Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş. (2002). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. II. Baskı. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Cevat C. (1997). “Öğretmen Yeterlilik Duygusu”, *Yaşadıkça Eğitim Dergisi*, 50, 27–32.
- Cevat, C. (2000). *Eğitimde Örgütsel Adanma ve Öğretmenler*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Cheng, Y. C. (1994). “Effectiveness of Curriculum Change in School: An Organizational Perspective”. *International Journal of Educational Management*, 8 (3), 26–34.
- Dağlı, A. (1999). “İlköğretim Okul Müdürlerinin Algılarına Göre İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Yeterlikleri”. *Eğitim ve Bilim*, 23 (113), 35–43.
- Denis, H. (Spring 1999). “Opportunities and Obstacles in the Competency-Based Training and Assessment of Primary Teachers in England”. *Harvard Educational Review*, 69 (1), 1–28.
- Doğan, H. (1972). *Öğrenci, Öğretmen ve Program Yönünden Türk Ortaöğretim Sisteminin Değerlendirilmesi*. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.
- Doğan, R. ve Altaş, N. (2002). "İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Yeterlilik Ölçeği Üzerine Bir Ön Araştırma". *AÜİF. Dergisi*, XLIII, 109–122.
- Dursun, F. ve Saracaloğlu, A.S. (2017). “Bilişim Teknolojileri Öğretmen Yeterliliklerinin Değerlendirilmesi”. *Turkish Studies*, 12 (23), 89-120.
- Fidan, H., Tüysüz C. ve Atalar, T. (2015). “Öğretmenlerin Bilgisayar Yeterlilikleri ve Öğretimde Teknoloji Kullanımına İlişkin Algılarının Çeşitli Değişkenler Bakımından İncelenmesi”. *Bayburt Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, X (II), 460-481.

Galejs, I. and Dahlia F. S. (1982). “Social Competence, School Behaviors and Cooperative-Competitive Preferences: Assessments by Parents, Teachers and School-Age Children”. *The Journal of Genetic Psychology*, 141, 243–252.

Genç, S. Z. (2000). “Bilgi Toplumunda Öğretmen Eğitimi”. *Eğitim Yönetimi*, 23, 375–386.

Hacıoğlu, F. ve Alkan, C. (1997). *Öğretmenlik Uygulaması*. Ankara: Alkım Yayınları.

ISTE Standards Teachers. (25.08.2018). https://www.iste.org/docs/pdfs/2014_ISTE_Standards-T_PDF.pdf

Jason J., T. and Trudy, L. H. (2004). “The Impact of Teacher Immediacy and Perceived Caring on Teacher Competence and Trustworthiness”. *Communication Quarterly*, 52 (1), 39–53.

Karasar, N. (1998). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınevi.

Küçükahmet, L. (1984). “Lisans Düzeyinde Eğitim Elemanı Yetiştirmede Uygulanan Modeller ve Sorunlar”. *Eğitim Bilimleri Sempozyumu (Ankara 5–6 Nisan 1984)*. (39–48). Yay. Haz.: Cahit Kavcar. Ankara: AÜEBF. Yayınları.

McCay, L. O. and Denis, W. K. (Winter 2001/2002). “Developing Social Competence in The Inclusive Primary Classroom”. *Childhood Education*, 78 (2), 70–78.

MEB. (2002). *Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü, Öğretmen Yeterlilikleri*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

MEB. (2006). “Temel Eğitime Destek Projesi “Öğretmen Eğitimi Bileşeni” Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlilikleri”. *Tebliğler Dergisi*, 2590, 1491-1540.

MEB. (2008). *Öğretmen Yeterlilikleri: Öğretmenlik Mesleği Genel ve Özel Alan Yeterlilikleri*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.

Oğuzkan, F. (1974). *Eğitim Terimleri Sözlüğü*. II. Baskı. Ankara: TDK Yayınları.

- Öcal, M. (1991). *Din Eğitimi ve Öğretiminde Metotlar*. II. Baskı. Ankara: TDV Yayınları.
- Öğretmen Yeterlikleri Özet Rapor*. (2009). Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayınları.
- Özdamar, K. (2002). *Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi-I*. IV. Baskı. Eskişehir: Kaan Kitabevi.
- Öztürk, S. (2002). “Öğretmenliğin Mesleki Temelleri”. *Eğitim Üzerine*. (13–44). Edt.: Erdal Toprakçı. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Saarni, C. (1999). *The Development of Emotional Competence*. New York: The Guilford Pres.
- Tandoğan, M. ve Akkoyunlu, B. (1998). *Çağdaş Eğitimde Yeni Teknolojiler*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları No. 1021.
- Tavşancıl, E. (2005). *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi*. II. Baskı. Ankara: Nobel Yayınları.
- Yokuş, E., Cücük, E., Başaran, M. ve Yıldırım, İ. (2017). “Öğretmen Adaylarının Mesleğe İlişkin Öz Yeterlikleri İle Bilgisayar Destekli Eğitime Yönelik Tutumları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi”. *Turkish Studies*, 12 (32), 147-161.